

JAK STAVĚT V CHKO KŘIVOKLÁTSKO

aneb Jak žít
a nechat žít krajinu

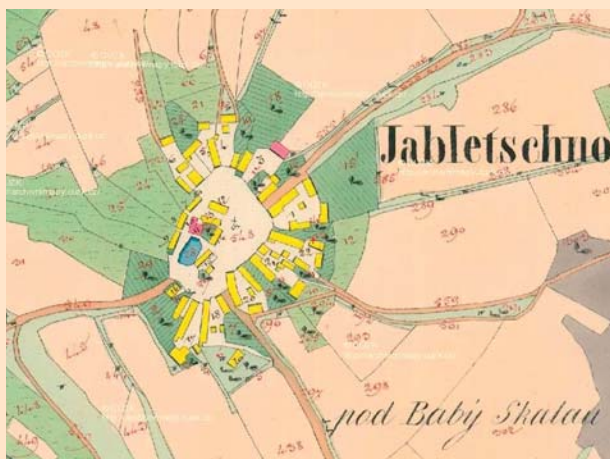

ÚVODEM

Historické území královského loveckého revíru v širokém okolí hradu Křivoklát s přirozeně souvisícími partiemi bylo pro své nesporné krajinné a přírodní kvality v roce 1977 vyhlášeno biosférickou rezervací UNESCO a v roce 1978 Chráněnou krajinnou oblastí Křivoklátsko.

Již z názvu oblasti je zřejmé, že prvořadým úkolem pro celé území je ochrana dochovaných krajinných hodnot po tisíce let obhospodařovaného a svým způsobem urbanizovaného prostoru. Logickou nedílnou součástí tvoří jednotlivá vesnická sídla dotvářející charakter celého území, výrazného i ve specifických odlišnostech vesnického stavitelství daného regionu.

Typická lidová architektura středočeského roubeného domu dosáhla svého vývojového vrcholu na přelomu 19. a 20. století. Jednoduchá účelná forma přízemního podélného obytného stavení, doplněného hospodářskými objekty v nepříliš pevné a uzavřené struktuře hospodářského dvora, obklopuje mnohdy velmi rozsáhlé středověké návsi (Chýňava, Skřivaň, Hudlice) a projevuje se i v nepravidelném shlukovém uspořádání drobnějších sídel ve složitějším terénu (Sýkořice, Račice, Žloutkovice) nebo naopak jasné struktuře založených „řemeslnických“ vsí 18. a 19. století (Nový Dům, Karlova Ves).

Převážně roubené stavby s goticky vysokým strohým štítem se vyznačují trojúhelnou lomenicí skládanou do středního švu a častým použitím sdruženého okna v přízemí. Roubená tesaná konstrukce stěn, s nárožími spojovanými bez přesahu na rybinu, se objevuje běžně i na hospodářských budovách (stodoly, kůlny) a především malebných, někdy patrových, špýchárcích.

Již v průběhu 19. století nahrazují často jednotlivé budovy stavby zděné (byť i v tvarově obdobném provedení), a to především na severu oblasti, který je pod vlivem starobylé kamenné architektury Slánska. Naopak jihozápadní část území je již přechodová do regionů Rokycanska a Plzeňska se stavbami s poněkud menším sklonem střech, polovalbami, okapovým přesahem střechy nad vstupem podpíraným sloupky, předstupující lomenicí, a někdy i mohutným hranolovým kabřincem.

Přes charakteristický strohý projev přízemní zástavby na území Křivoklátska se výjimečně můžeme setkat i s patrovými objekty (Bratronice, Týček), nebo složitěji článkovanými fasádami (Hudlice, Žloutkovice, Jablečno).

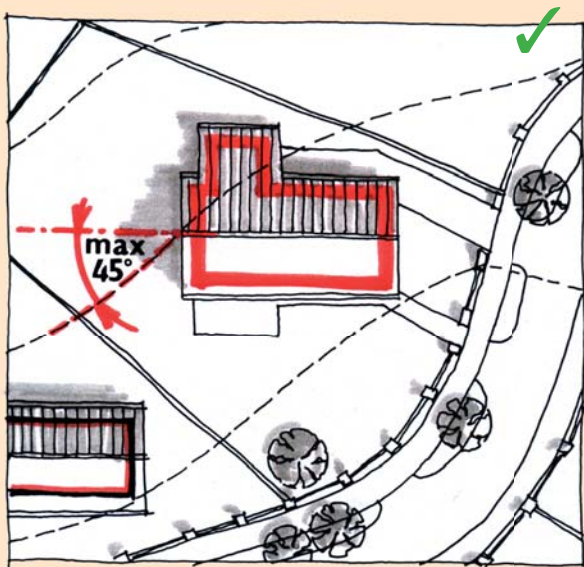
ARCHITEKTONICKÉ A URBANISTICKÉ REGULATIVY

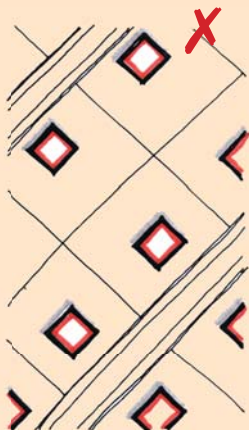
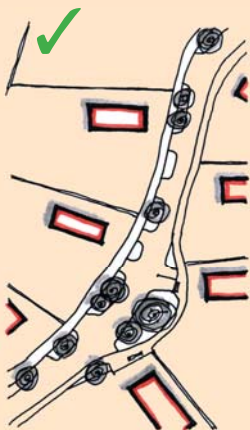
Základním požadavkem na nové stavby (respektive přestavby stávajících objektů) v chráněném území je jejich úzká hmotová, materiálová i barevnostní návaznost na původní lokálně příslušnou lidovou architekturu a snaha po jejím vhodném doplnění a minimálním narušení především v původních historických centrech. Naopak v místech již nevhodnou zástavbou silně znehodnocených je nezbytné postupně obnovovat původní kulturní prostředí. Z těchto důvodů se vymezila řada regulativů pro novou výstavbu majících za cíl zamezit nejkřiklavějším výstřelkům.

Módní přejímání stavebních typů z kulturně velmi vzdálených oblastí, často velmi kýčovitě spojování nesourodých prvků i snaha po originalitě za každou cenu, nebo rozhodnutí ušetřit, a to obvykle tam, kde se to pravidelně nejvíce prodrazí, to všechno jsou postupy vedoucí k nevratnému poškození cenných lokalit a tím i narušení krajinné struktury s cennými sídelními útvary dochovaných vesnických celků.

UMÍSTŮVÁNÍ STAVEB

Jakákoliv nová výstavba (včetně rodinných a rekreačních objektů) je mimo zastavěná území sídel (zástavba v prolukách) možná pouze v lokalitách vymezených ve schválených územních plánech obcí. Protože tato dokumentace obvykle jednotlivé zastavitelné plochy podrobněji neřeší, je nutné při členění, trasování obslužných komunikací, vymezení veřejných prostorů i situování objektů na parcele maximálně respektovat přírodě blízké podmínky typické pro dané vesnické prostředí, tj. dostatečně velká a nepravidelná parcelace, měkká linie komunikací, výrazné veřejné prostory včetně doplňkové zeleně, orientace objektů podélnou osou souběžně

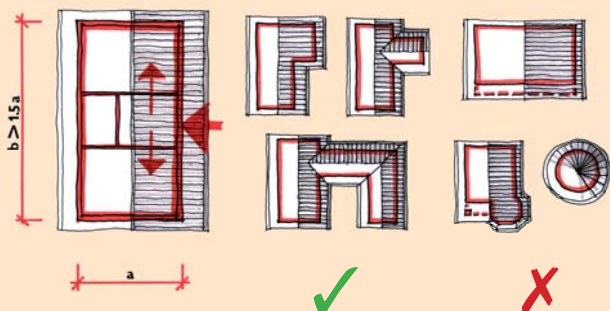

s vrstevnicí (v rovinném terénu kolmo na komunikaci), situování staveb při boční hraně pozemku apod.

HMOTOVÉ ŘEŠENÍ STAVEB

Půdorysné uspořádání

Půdorys objektu musí být podélný, nejlépe s poměrem stran 1:2 případně i více (min. 1:1,5). Přípustná je kombinace obdélných tvarů (L, T, U). Nevhodné jsou půdorysy čtvercové nebo příliš členité. Ke zcela nepřijatelným patří šířkové, oválné, kosé apod.

Tvary střech

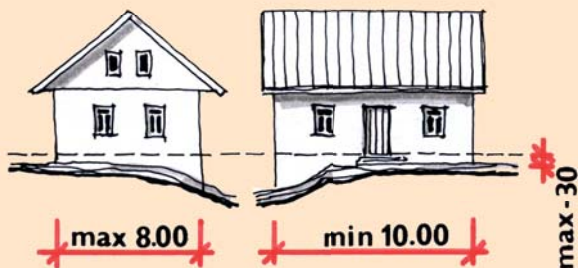
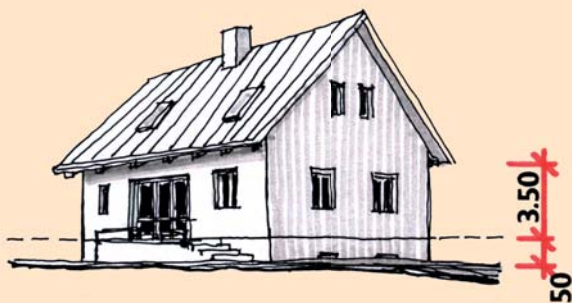
Základním typem zastřešení je sedlová symetrická střecha o sklonu $38^\circ - 45^\circ$ (min 35°) hřebenem souběžná s delší osou objektu, s okapovými a alespoň minimálními štítovými přesahy. Vzhledem k charakteru původní zástavby je přijatelné posunutí osy štítu oproti ose přízemí umožňující jednostranné překrytí vnější pobytové plochy. Lze akceptovat střechu polovalbovou (vždy však bez podlomení) a pultovou na případ-

ném dílčím bočním přístavku nebo drobné doplňkové stavbě. Nevhodné jsou střechy valbové, zvláště se sklonem menším než 40° a střechy ploché, nejedná-li se o stavby zemní nebo nepodstatné hmotové doplňky hlavní stavby. Nepřijatelné jsou střechy asymetrické, obloukové, dvojplutové, s nízkým sklonem apod.

Hmota a osazení objektu

Čistou podélnou přízemní hmotu objektu nelze dále nadbytečně členit a to především rizality, zvláště jsou-li situovány do štítu nebo na nároží, lodžiemi, širokými balkony, předstupujícími a k okapu umístěnými komíny, větším počtem vikýřů apod. Proporcím stavby musí dominovat střecha (její ortogonální průmět by měl být větší než stěnová část přízemí). Z uvedeného vyplývá nutnost maximálního zapuštění objektu do terénu (úroveň podlahy přízemí maximálně 50 cm nad niveletou terénu, ve svažitých pozicích 30 cm na straně přivrácené ke svahu) a nízkého nasa-

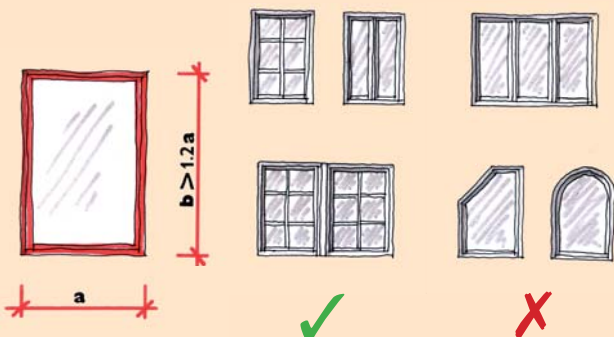

zení střechy (hrana okapu max. 50 cm nad úrovní podlahy podkroví, tj. do 350 cm nad podlahou přízemí). Důležitým prvkem je štítové průčelí domu, kde by měla být zachována symetrie nebo alespoň jasná vyváženost s převažujícím uplatněním stěnové části nad otvory.

Okenní a dveřní otvory

Přirozené denní osvětlení vnitřních prostor vhodně zajistí okna výškového charakteru v přiměřené velikosti, zvláště ve štítové fasádě. Na podélných okapových stranách je možné použít i výrazně větší otvory nebo prosklené stěny. Členění by mělo vždy zůstat výškové nebo max. čtvercové. Lokální typ středočeského domu navíc umožňuje využití sdružených oken. Nevhodná jsou naopak okna šířková (především trojdílná), okosená, oblouková, trojúhelná atd.

K prosvětlení podkroví vedle klasických oken (nebo i francouzských) osazených do štítu je možné použít oken střešních, příp. některých typů vikýřů, za předpokladu úměrnosti jejich hmoty a malého počtu (pultové vikýře není vhodné nasazovat od hřebenu střechy a při větší šířce jejich nadstřešní část musí být výškově minimalizována). Vikýře by rovněž měly vystupovat z plochy střechy, nikoliv ji v okapové části přerušovat.

Materiály a barevnost

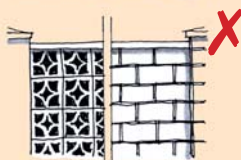
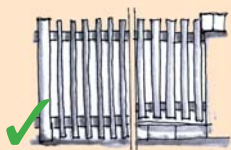
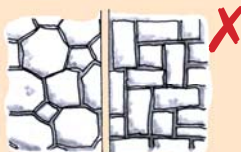
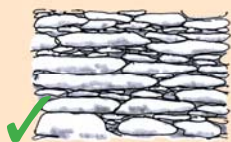
Zděné části objektů je vhodné opatřit hladkou jednobarevnou omítkou ve světlých odstínech (vícebarevné fasády jsou podmíněny vhodným článkováním bez přehnané zdobnosti). Ponechání režného zdiva je možné pouze na dílčích úsecích staveb nebo na jejich „zemních“ částech (u kamenného zdiva je nezbytné zachování přirozené struktury materiálu v horizontální skladbě).

Vedle zděných staveb, nebo objektů, jejichž povrchová úprava omítaným stěnovým systémům odpovídá, je v CHKO Křivoklátsko možné použít i roubené konstrukce. Podmínkou je roubení v tradičním charakteru tj. hraněné masivní trámy s nárožními

vazbami „na rybinu“, projevující se pouze v přízemí – štíty podkroví a příp. vikýře jsou potom bedněny prkny.

Pro výrazně se uplatňující střechy je nesmírně důležitý vnější plášť, jeho členitost a barevnost. Optimální je skládaná krytina v barvě páleného materiálu. Vhodná je i šedá až šedočerná barva u břidlice nebo šindelů, příp. jejich imitace. Nevhodné jsou ploché materiály (plech, asfaltový šindel) stejně jako lesklé prvky, zvláště jsou-li ve větších rozměrech (fotovoltaické a solární panely, větší počet rozměrných střešních oken, prosklená střecha atd.).

Materiálově důležitým prvkem je i oplocení. Přednost je položena na tradiční konstrukce – dřevěný plaňkový plot s minimálními podezdívkami vsazený do dřevěných nebo zděných sloupků. Příznivě působí nízké ohradní zdi, které by, nejsou-li v přirozené horizontální struktuře, měly být omítány.

Přestavby a stavební úpravy

Pro změny stávajících objektů platí přiměřeně výše uvedené regulativy. Zásadou by ale vždy mělo být maximální zjednodušení a sjednocení členitých hmot (u rekreačních objektů, kde platí stavební uzávěra, je to navíc jediná možnost jak chatu přestavovat a měnit).

před

po

před

po

Důležité pro charakter sídla je uplatnění sedlových podélných střech o vhodném sklonu a dodržení přiměřené výškové hladiny v souladu s koncepcí okolí. Vzhledem k rozdílnému charakteru staveb i jejich lokálnímu umístění je každý zásah individuální a vyžaduje odlišné posouzení.

před

po

před

po

A JEŠTĚ POZNÁMKA NAVÍC

Při prvních úvahách o jakékoliv stavební činnosti je vhodné si prověřit, zda je záměr v souladu s územním plánem příslušné obce a následně (před zadáním projektových prací nebo zakoupením projektu) **konzultovat své představy na Správě CHKO Křivoklátsko**, kde kromě poradenské činnosti je možné získat i podrobné znění regulativů pro výstavbu (jsou rovněž vyvěšeny na internetových stránkách Správy CHKO – www.krivoklatsko.nature.cz).

ZÁVĚREM

Bydlení v CHKO Křivoklátsko provází na první pohled řada omezujících faktorů projevujících se i v požadavcích na stavební činnost.

Všechny tyto skutečnosti mají jediný účel: zachovat to, co je v oblasti hodnotné pro další generace, vyhnout se exploataci příměstských satelitů a průmyslových zón a udržet kvalitní bydlení v citlivém prostředí, respektive jej kultivovat do formy odpovídající vyspělému kulturnímu státu západního typu, jakým České země vždy byly, a ne anarchii posledních šedesát let. Nevýhody plynoucí z nutnosti dodržovat určitá pravidla se stávají zanedbatelné ve srovnání s možností života v krásné přírodě, v prostředí klidného venkova a v neposlední řadě v prostoru, z něhož lze bezprostředně cítit chod dějin a jeho genius loci. Bez ochrany hodnot a přizpůsobení se jejich zákonitostem hrozí, že velice rychle zmizí důvod, proč jsme se rozhodli zde žít.

Vydala
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – Správa CHKO Křivoklátsko
Zbečno č.p. 5, 270 24 Zbečno
tel./fax: 313 554 810, 313 251 172
e-mail: krivoklat@nature.cz
www.krivoklatsko.nature.cz

Autoři textu: Koreček, T., Mutinský, J.,
Foto: Houba, J., Hůla, P., Koreček, T., Mikušík, D., Vápeník, L.
Grafické zpracování: Žaket
Tisk: Žaket
Rok vydání: 2009